

**Заява Верховної Ради України
щодо визнання і засудження злочинів радянської військової адміністрації
на Закарпатті у 1944-1946 роках**

Верховна Рада України висловлює свою принципову позицію щодо трагічних подій 1944–1946 років на Закарпатті, пов'язаних із встановленням радянської військової адміністрації та подальшою примусовою радянізацією регіону.

Восени 1944 року, після відступу угорських та німецьких військ, територія Закарпаття відразу опинилася під контролем радянської військової адміністрації.

Саме в цей час радянська військова адміністрація руками органів та службовців НКВС та СМЕРШ здійснила масові незаконні затримання цивільного чоловічого населення Закарпаття віком від 18 до 50 років під приводом «мобілізації» до так званих трудових таборів. Тисячі мирних мешканців Закарпаття без судових рішень були депортовані до концентраційних таборів системи ГУЛАГ.

За оцінками істориків, внаслідок такої депортації десятки тисяч жителів Закарпаття загинули в таборах системи ГУЛАГ від виснаження, голоду, хвороб та нелюдських умов утримання. Значна частина депортованих ніколи не повернулася до своїх домівок.

Радянська влада здійснила цілеспрямовані репресії проти представників греко-католицького духовенства та вірян, які зазнали переслідувань за відмову визнати ліквідацію Ужгородської унії. Під репресії потрапили також особи, які належали до угорської та німецької національних меншин, яких масово депортували незалежно від їхньої особистої участі у воєнних діях під час Другої світової війни. Жертвами репресій стали і учасники українського національного руху, зокрема лідери та активісти Карпатської України. Радянська репресивна машина здійснила терор щодо заможного селянства та інтелігенції, які підлягали розкуркуленню та подальшим репресіям, діячів культури, освіти та громадських активістів, внаслідок чого знищила інтелектуальну еліту Закарпаття.

Систематичні та масові порушення прав людини, здійснені радянською військовою адміністрацією на Закарпатті у 1944–1946 роках, зокрема незаконні масові депортації цивільного населення, примусова праця, свавільні затримання без судових рішень та переслідування за національною і релігійною ознаками, згідно з нормами сучасного міжнародного права мають ознаки злочинів проти людяності.

Ці злочинні дії стали частиною загальної політики комуністичного тоталітарного режиму, спрямованої на знищення національної ідентичності, релігійної свободи та громадянського суспільства на територіях, які опинилися під контролем радянської військової адміністрації.

Визнання та засудження злочинів радянської військової адміністрації на Закарпатті є важливою складовою процесу декомунізації та деколонізації історичної пам'яті України. Це також є актом справедливості стосовно тисяч жертв тоталітарного режиму та їхніх нащадків.

Україна як демократична держава, що визнає верховенство права та засуджує будь-які прояви тоталітаризму, вважає своїм моральним обов'язком:

- офіційно визнати факт масових репресій радянської військової адміністрації проти цивільного населення Закарпаття у 1944–1946 роках як злочинів, вчинених комуністичним тоталітарним режимом;
- офіційно визнати факт масових репресій радянської військової адміністрації проти цивільного населення угорської національності, так званий «маленькій робот» та німецької національності Закарпаття у 1944–1946 роках як злочинів, вчинених комуністичним тоталітарним режимом;
- засудити практику примусових депортацій, позасудових страт та переслідувань за національною, релігійною і соціальною ознаками, скоєних органами та службовцями НКВС та СМЕРШ на території Закарпаття;
- вшанувати пам'ять жертв радянських репресій на Закарпатті через встановлення пам'ятних знаків, проведення наукових досліджень та освітніх програм;
- сприяти оприлюдненню архівних матеріалів, пов'язаних із подіями 1944–1946 років, для відновлення історичної правди;
- підтримати науково-дослідну роботу з документування злочинів комуністичного тоталітарного режиму на Закарпатті та в інших регіонах України;
- забезпечити включення цих історичних подій до освітніх програм з метою формування об'єктивного розуміння тоталітарного минулого та запобігання повторенню подібних злочинів у майбутньому;
- наголосити на тому, що російська федерація, яка продовжує здійснювати збройну агресію проти України, вчиняє на тимчасово окупованій території України злочини, аналогічні до злочинів комуністичного тоталітарного режиму, зокрема масштабні репресії проти мирного населення.

Верховна Рада України закликає міжнародну спільноту, наукові установи та архівні заклади демократичних держав до співпраці у справі відновлення історичної правди про злочини радянського тоталітаризму, вчинені на території Закарпаття та інших регіонів України.

Визнання злочинів тоталітаризму має стати застереженням для сучасності для недопущення повторення злочинів минулого, зокрема у справі протидії нинішній політиці російської федерації, яка дублює злочинні підходи комуністичного тоталітарного режиму та вдається до аналогічної репресивної кампанії.

Цивілізований світ повинен чітко та беззастережно боротися зі злочинною тоталітарною політикою, не лише віддаючи шану жертвам минулого, а й не допускаючи збільшення кількості постраждалих сьогодні – шляхом надання підтримки Україні в боротьбі проти держави-агресора, сприяння відновленню всеохоплюючого, справедливого та сталого миру для України, притягнення до відповідальності держави-агресора та її воєнних злочинців, а також забезпечення справедливості для жертв російської агресії.

ЄАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
Підписувач: Стефанчук Руслан Олексійович
Сертифікат: 04AF212836405D9904000000F8183100BBA1F100
Дійсний до: 11.05.2028 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
2д9/1-2026/205125 від 01.09.2026

2328179